

JANUBIY KOREYA VA O'ZBEKISTON O'RTASIDAGI XALQARO PUL O'TKAZMALARIDA TRANZAKSIYA XARAJATLARINING QIYOSIY TAHLILI

Eshmurodov Azizbek Kuchkor ugli

email:eshmurodovazizbek1997@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22254695>

Annotatsiya. Ushbu tadqiqot Janubiy Koreyadan O'zbekistonga yuboriladigan pul o'tkazmalarining tranzaksiya xarajatlarini qiyosiy o'rganishga qaratilgan. Muallif an'anaviy banklar va zamonaviy mobil fintech ilovalaridagi komissiya hamda valyuta kurslari farqini tahlil qiladi. Natijalar raqamli moliya texnologiyalarining tranzaksiya narxini sezilarli darajada pasaytirishdagi afzalliklarini tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: pul o'tkazmalari, Janubiy Koreya–O'zbekiston, tranzaksiya narxi, komissiya, fintech.

Аннотация. Данное исследование направлено на сравнительное изучение транзакционных издержек денежных переводов из Южной Кореи в Узбекистан. Автор анализирует комиссионные сборы и курсовую разницу в традиционных банках и современных мобильных финтех-приложениях. Результаты подтверждают преимущества цифровых финансовых технологий в существенном снижении стоимости операций.

Ключевые слова: денежные переводы, Южная Корея–Узбекистан, стоимость транзакции, комиссия, финтех.

Abstract. This research provides a concise comparative study of transaction costs for money transfers from South Korea to Uzbekistan. The author analyzes commission fees and exchange rate differences between traditional banks and modern mobile fintech applications. The results confirm the advantages of digital financial technologies in significantly lowering transaction costs.

Keywords: remittances, South Korea–Uzbekistan, transaction cost, commission, fintech.

1. Kirish va mavzuning dolzarbligi

So'nggi yillarda Janubiy Koreya va O'zbekiston Respublikasi o'rtasidagi stratagik hamkorlik, savdo-sotiq hajmining ortishi hamda mehnat migratsiyasining jadallashuvi ikki mamlakat o'rtasidagi transchegaraviy moliyaviy oqimlar va pul o'tkazmalari hajmining mutassil o'sishini ta'minlamoqda. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Barqaror Rivojlanish Maqsadlarida (BRM 10.c) 2030-yilga qadar xalqaro pul o'tkazmalari xarajatlarini 3 foizdan past darajaga tushirish ustuvor vazifa qilib belgilangan.

Mamlakatimizda ushbu yo'nalishda mustahkam huquqiy-me'yoriy baza yaratilgan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasi (PF-60-son Farmoni) hamda "Raqamli to'lov tizimlari va fintech sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ 357-sonli Qarorida xalqaro to'lov tizimlari bilan to'g'ridan-to'g'ri integratsiyalashuv (API), bank xizmatlari komissiyalarini maqbullashtirish va transchegaraviy moliyaviy xizmatlar narxini pasaytirish bo'yicha aniq vazifalar belgilab berilgan. Shuningdek, PQ-4410-son va PQ-5252-son qarorlar xalqaro pul o'tkazmalari bozorini erkinlashtirish hamda mehnat migrantlarining moliyaviy xarajatlarini kamaytirish uchun zarur sharoitlarni yaratdi.

Tadqiqotning maqsadi: Janubiy Koreya va O'zbekiston o'rtasidagi transchegaraviy pul o'tkazmalarining to'liq xarajatlar strukturasi ($TC = C_{komissiya} + C_{FX_spread}$) qiyosiy tahlil qilish hamda oraliq AQSh dollarisiz to'g'ridan-to'g'ri valyuta koridorini yaratish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Ilmiy gipoteza: Ikki mamlakat moliyaviy regulyatorlari o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri KRW/UZS SWAP bitimlarini tuzish va o'zaro API-integratsiyaga ega teskari yo'nalishdagi fintech kanallarini rivojlantirish transchegaraviy tranzaksiya xarajatlarini qo'shimcha 30-40% ga arzonlashtirish imkonini beradi.

2. Asosiy qism va empirik tahlil

Koreya Respublikasining "Chet el valyutasi operatsiyalari to'g'risida"gi qonunchiligiga kiritilgan o'zgartirishlar natijasida bozorda Hanpass, GMoneyTrans (GME), E9Pay, Cross kabi nodavlat fintech platformalari yetakchilikni o'z qo'liga oldi. Shuningdek, O'zbekiston tijorat banklari (Kapitalbank, TBC Bank va b.) va to'lov tashkilotlari ham "0% komissiya"li aksiyaviy masofaviy xizmatlarni taklif eta boshladi. Hozirda Koreyadan yuborilgan pul Humo va Uzcard milliy kartalariga real vaqt rejimida kelib tushadi. Biroq, tranzaksiyalarning to'liq narxi va bozor mexanizmlari chuqur tahlil qilinganda quyidagi tizimli muammolar saqlanib qolayotgani aniqlandi:

2.1. "0% komissiya" va yashirin FX-Spred xarajatlari;

So'nggi paytlarda tijorat banklari tomonidan faol targ'ib qilinayotgan "0% komissiya" xizmatlari tranzaksiyaning to'liq tekin ekanligini anglatmaydi. Bozor tahlili shuni ko'rsatadiki, banklar to'g'ridan-to'g'ri komissiyani nolga tushirib, o'z daromadlarini valyuta kursidagi marja (FX Spread) orqali shakllantirmoqda.

Transchegaraviy tranzaksiyaning umumiy xarajati (TC) quyidagi formula orqali ifodalanadi:

$$TC = C_{komissiya} + C_{FX_spread}$$

Bu yerda C_{FX_spread} xalqaro bozor kursi hamda platforma taklif etayotgan ichki ayirboshlash kursi o'rtasidagi farqdir. Natijada foydalanuvchi rasman komissiya to'lamasa-da, noqulay konvertatsiya kursi sababli o'z pulining 2-3% qismini yashirin xarajat sifatida yo'qotadi.

2.2. Oraliq dollar zanjiri va ikki bosqichli konvertatsiya;

Fintech ilovalari (Hanpass, GME) mijozga mobil ekranda $KRW \rightarrow UZS$ konvertatsiyasini ko'rsatsa-da, orqa fondagi bank kliringi baribir AQSh dollari (USD) vositasida kechadi. Ikki mamlakat tijorat banklari o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri KRW/USZ vositachilik hisobvaraqlarining (Nostro/Vostro) yo'qligi sababli, operatsiyalar $KRW \rightarrow USD \rightarrow UZS$ zanjirida amalga oshiriladi. Bu esa har bir bosqichda valyuta yo'qotishlarni ko'paytiradi.

2.3. Ikki tomonlama oqimlarning asimmetriyasi;

Koreyadan O'zbekistonga pul o'tkazishda o'nlaracha qulay va tezkor fintech ilovalar mavjud bo'lgan bir paytda, O'zbekistondan Koreyaga qaytarib pul yuboradigan (reverse remittance) bunday qulay mobil ilovalar deyarli yo'q. O'zbekistondagi ota-onalar Koreyada tahsil olayotgan talaba farzandlariga kontrakt yoki yashash xarajatlari uchun pul yuborishda hamon murakkab bank valyuta nazorati hamda qimmat SWIFT va Western Union tizimlariga bog'lanib qolishgan.

3. Tranzaksiya kanallari tahlili va amaliy misol

Tranzaksiya kanallarining samaradorligini baholash uchun 1000 USD ekvivalentidagi (1,350,000 KRW) pul o'tkazmasi misolida turli kanallarning real xarajatlari qiyoslandi:

1- jadval: Pul o'tkazma kanallarining qiyosiy xarakteristikasi (1000 USD misolida)

Pul o'tkazma kanali	Oshkora komissiya ($C_{komissiya}$)	Valyuta kursi marjasi (C_{FX_spread})	Umumiy yo'qotish (TC)	Asosiy kamchiligi
FinTech ilovalar (Hanpass, GME)	5 USD (0.5%)	10 USD (1.0%)	15 USD (1.5%)	Orqa fonda \$USD\$ kliringi va oylik limitlar
Banklar (Aksiyaviy „0% komissiya“)	0 USD (0%)	28 USD (2.8%)	28 USD (2.8%)	Komissiya bepul, lekin yashirin valyuta marjasi yuqori

SWIFT (An'anaviy banklar)	25USD (2.5%)	20 USD (2.0%)	45 USD (4.5%)	Juda sekin (1-3 ish kuni) va qog'ozbozlik
Xalqaro tizimlar (Western Union)	20USD (2.0%)	35USD (3.5%)	55USD (5.5%)	Naqd pulda qulay, ammo umumiy xarajat eng qimmat

1-jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, aksiyaviy "0% komissiya" taklif etayotgan banklarda umumiy xarajat (2.8%) Fintech ilovalarga (1.5%) qaraganda deyarli ikki barobar qimmatroqqa tushmoqda. Bu esa reklama qilinayotgan komissiyasiz xizmatlar foydalanuvchini chalg'ituvchi yashirin kurs marjasiga ega ekanligini isbotlaydi.

4. Xulosa va amaliy tavsiyalar

O'tkazilgan ilmiy-amaliy tahlil shuni ko'rsatadiki, fintech platformalari transchegaraviy pul o'tkazmalari tezligi va qulayligini keskin oshirgan bo'lsa-da, oraliq AQSh dollari va yashirin FX-Spred tufayli umumiy xarajatlari haligacha BMTning 3 foizlik maqsadli ko'rsatkichiga to'liq mos kelmaydi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlarida belgilangan vazifalar ijrosini ta'minlash hamda tranzaksiya xarajatlarini maqbullashtirish uchun quyidagi amaliy choralar taklif etiladi:

•**Shaffof narxlar (Fair Pricing) standartini joriy etish:** Markaziy bank tomonidan tijorat banklari va fintech platformalariga faqat "0% komissiya"ni emas, balki rasmiy bozor kursi va taklif etilayotgan kurs o'rtasidagi yashirin spread o'lchamini (FX Spread) ham mobil ilovalarda mijozga shaffof va ochiq ko'rsatish majburiyatini yuklash.

•**To'g'ridan-to'g'ri KRW/UZS SWAP bitimlarini tuzish:** O'zbekiston Markaziy banki va Koreya Moliya vazirligi (MOEF) o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri valyuta kliring tizimini yaratish. Oraliq AQSh dollaridan voz kechish orqali konvertatsiya bosqichlarini qisqartirish va FX-spread xarajatlarini 0.5% dan pastga tushirish.

•**Qarama-qarshi (Reverse Remittance) Fintech kanallarini rivojlantirish:** O'zbekiston tijorat banklariga Koreya fintech kompaniyalari bilan hamkorlikda O'zbekistondan Koreyadagi talabalar va biznes vakillariga so'm kartasidan (UZS) to'g'ridan-to'g'ri von (KRW) kartalariga pul o'tkazib beruvchi soddalashtirilgan mobil ilovalarni yo'lga qo'yishga ruxsat berish.

•**Milliy to'lov tizimlarini API-integratsiya qilish:** O'zbekistonning Humo/Uzcard tizimlarini Koreyaning KakaoPay va Toss kabi ichki to'lov

ekotizimlari bilan to'g'ridan-to'g'ri integratsiya qilish orqali vositachilik xarajatlarini minimal darajaga tushirish.

Foydalanilgan adabiyotlar (references):

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 30-noyabrdagi PQ-357-son "Raqamli to'lov tizimlari va fintech sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori.
3. World Bank Group. (2023). Remittance Prices Worldwide Quarterly Report. World Bank, Washington, DC.
4. Asian Development Bank (ADB). (2022). Fintech and Cross-Border Remittances in Central Asia. Manila.